

natuurlijk bevruchtte de fantastische invloed van het vuur-aanbiddende, verstoorde Perzië eveneens in sterke mate de Byzantijnsche kunst. De griffioen heette in de Perzische fabelleer Simoorgh, een Baktrische naam, en was een wezen dat aan het oer-begin van de wereld leefde, en aan de aller-eerste koningen van het Feeënland Perzië een veertje schonk uit zijn borstvlugels, „the wisdom of the world in a nutshell”. Deze eerste koningen, die uit een mengsel van aarde en vuur geschapen waren, droegen het veertje op hun helm en bleven dan onkwetsbaar in de strijd. De griffioen verscheen in Byzantium op alle kunstwerken, op juweelen, ivoor en marmer, en zeer veelvuldig op de mythologische reliefs waarmee de kerken van het Oostelijk Christendom versierd werden. Is er een schooner en synthetischer wijze denkbaar om uit te drukken hoezeer de oer-religieën der menscheid in elkander grepen, ja innerlijk één waren?

Na deze bevruchting door Zoroaster en diens mythologie ontving de Byzantijnsche kunst eveneens het stempel van de Arabische cultuur, die van de Atlantische tot de Groote Oceaan haar tentakels had uitgestrekt. Voornamelijk zoogenaamd Kufisch sierschrift drong in het Byzantijnsche ornament door. Kufa was een stad aan de Euphraat, met een bijzonder schoon Arabisch hiërogllyphenschrift, dat nu optrad als versiering van kerktégels. Het kwam in twee soorten voor: als authentiek Arabisch, leesbaar, en als ornamentaal vervormd zinloos schrift, (ofwel met verdoezelde geheime beteekenis). De eerste soort schonk gelegenheid tot prachtige tegel-rond-schriften aan de buitenzijde der kerken.

Nog later, na de achtste eeuw, lieten Slavische horden die op de Peloponesos binnendrongen, hun sporen in de kunst achter, en ten slotte vinden wij zelfs in Athene beeldhouwwerk dat het stempel draagt van Westersche versmelting met het Byzantinisme: gothische en romaansche ornament-motieven verstrengeld met Oostersch rankenwerk, of Bourbonlelies en andere heraldiek van de Franschen en Venetianen die na 1204 anderhalve eeuw lang in Griekenland leefden, vervlochten met Byzantijnsche festoenen.

Doch aan het einde van die enorme ontwikkelingsweg gekomen, vertoonde de Byzantijnsche kunst een onverbreekelijke eenheid, ondanks al deze vreemde toevloeden. Wel verstarde zij, wel brak de Italiaansche Renaissance bijna geheel met haar mode, doch als souvenir bleef zij bestaan, een uniek en ongeëvenaard verschijnsel. De Byzantijnsche reliefs met de vogels en dieren, de Oostersche boomen, antieke planten en Christelijke figuren blijven een mythologisch park, een theologische tuin, een gaarde vol merkwaardige wijsheid en schoonheid voor elken beschouwer, in welk tijdperk ook geboren.
